

Guds osannolika redskap – Donald Trump och de vita evangelikala i USA

Rapport 2018:1

(version 1:1)

SANKTA
KATHARINA
STIFTELSEN

Mats Svegfors

Förord

Detta är den andra rapporten i en serie som S:ta Katharinastiftelsen publicerar. Med detta vidgar stiftelsen sin verksamhet från att ordna samtalskvällar till att genom rapporter och underlagsmaterial bidra till dialog och förståelse över gränser av olika slag i det svenska samhället. Ambitionen är att överskrida gränser såväl mellan olika religioner och livsåskådningar som mellan olika samhällssfärer.

Rapporten har arbetats fram med S:ta Katharinastiftelsen som huvudman. Men för innehållet svarar Mats Svegfors ensam. Andra personer med anknytning till stiftelsen har bidragit med synpunkter,

En första version av rapporten diskuteras på ett huvdmannamöten i stiftelsen den 8 mars 2018. Därefter bearbetas texten och en andra version kommer att läggas ut på hemsidan.

Tanken och förhoppningen är att texten ska utvecklas. Läsare av är mer än välkomna att bidra med kommentarer. I den mån sådana huvudsakligen rör utformning av texten och påpekanden av oklarheter eller felaktigheter redigeras texten och en ny version läggs ut. Kommentarer eller invändningar i sak publicerar vi gärna på hemsidan. I avvaktan på att hemsidans interaktivitet utvecklas ber vi er maila till endera mats.svegfors@telia.com eller jan.olv.fors@svenskakyrkan.se.

Inledning

Nordvästeuropa beskrivs ofta som en del av världen där sekulariseringen obönhörligt bryter ner traditionella religiösa och kulturella mönster. Samtidigt framstår för oss européer Donald Trump som en inte bara osannolik utan också omöjlig president: han är gift för tredje gången, han visar i ord och gärning avsaknad av respekt för såväl medmänniskor i allmänhet som speciellt för kvinnor. Vi upprörs över att han inte respekterar de värden och den värdegrund som vi i Europa håller på att överge! Samtidigt är det bland de vita evangelikala kristna i USA som Trump har sitt starkaste stöd; han stöds alltså framför allt av amerikaner vars värden han uppenbarligen inte respekterar. Knappt hälften av väljarna röstade på Trump i presidentvalet 2016. Men han fick 80 procent av de vita evangelikala rösterna. Inte så få kvalificerade bedömare menar att det var de vita evangelikala väljarna som gjorde Donald Trump till president.¹ Samtidigt är det viktigt att notera att den republikanske kandidaten under senare års presidentval regelmässigt har fått mellan 70 och 80 procent av de vita evangelikala rösterna. Det är alltså inte stödet för en republikansk kandidat i sig som behöver förklaras utan att detta stöd inte påverkades av att den republikanske kandidaten, inte minst när det gäller moral och levnadsmönster, så påtagligt skilde sig från tidigare kandidater: Mitt Romney, Georg W Bush och John McCain.

I presidentvalet den 8 november 2016 röstade 62 miljoner amerikaner eller 46 procent på Donald Trump. Hillary Clinton fick två miljoner fler röster. Men valsystemet bygger på ett slags indirekt val och elektorerna väljs delstatsvis. De elektorer som faktiskt väljer president fördelas inte i direkt proportion till antalet röster nationellt. Trump fick nästan 100 fler elektorer (304) än Clinton (227). Om detta är inget att säga. Varje demokrati har sitt valsystem, bestämt av framförallt historiska förhållanden och politisk struktur. (I Sverige kan vi i höst mycket väl hamna i situationen att fyra förhållandevis viktiga politiska strömningar - kristdemokraterna, miljöpartiet de gröna, liberalerna och feministiskt initiativ - hamnar utanför riksdagen. Det skulle kunna innebära att inemot 15 procent av väljarnas röster blir bortkastade i den meningen att de inte direkt påverkar politiken under de kommande fyra åren. Något paradoxalt skulle därmed regeringsfrågan kunna avgöras inte av vilka partier som kommer in i riksdagen utan av vilka som hamnar utanför.)

En miljardärs valvinst

Av alla de i viss mån förenklade förklaringar som finns till valutgången i USA är en att miljardären Trump vann i kraft av sina och sina företagarevänners pengar. Men Hillary Clinton spenderade direkt och indirekt via sina stödorganisationer dubbelt så mycket pengar på valkampanjen som Donald Trump, mer än motsvarande fem miljarder svenska kronor för Clinton mot Trumps två och en halv miljard. Och det var inte miljardären Trump som hade

¹ Det finns ingen enhetlig definition av "evangelikal". Men begreppet har bäring på mycket traditionellt kristna amerikaner som tillhör ffa baptisterna, metodisterna eller pingströrelsen. Kännetecknande är det som brukar kallas att vara "born again Christian", dvs frälst samt att ha en mer eller mindre bokstavstro på Bibeln och på en personlig Gud.

etablissemangets stöd. Det stora tidningarna stödde Clinton, de flesta TV-kanaler i praktiken likaså. Det var bara TV-kanalen Fox, som i sig är stor men som är liten jämförd med hela det övriga TV-etablissemanget, som stödde Trump.

Alldeles självklart är det inte *en* faktor som ensam bestämmer valutgången. Kvinnorna röstade på Clinton, männen på Trump. De vita röstade på Trump, afroamerikaner och spanskspråkiga på Clinton, De med lägst inkomst röstade på Clinton men de med höga inkomster fördelade sina röster tämligen jämnt mellan Trump och Clinton. Högutbildade röstade på Clinton, liksom unga och yngre medelålders. Religiösa, definerade genom att de går i kyrkan varje vecka, röstade på Trump, de som aldrig går i kyrkan röstade på Clinton. Protestanter och katoliker röstade på Trump, judar på Clinton.

Ingen av dessa kategoriseringar fångar någon ensam avgörande skillnad, fränsett hudfärg och etnisk bakgrund. Oavsett vilka delkategorier av väljare som man studerar är fördelningen 60/40 i den ena av de båda kandidaternas favör, med undantag för att Hillary Clinton fick 88 procent av de svarta rösterna. Uttryckt mycket tillspetsat; det enda tydliga man kan se i valutslaget är en påtaglig rasfaktor.

Men därtill fanns det en subgrupp till där skillnaden var extremt stor. Av vita evangelikala väljare röstade över 80 procent på Trump. Och i beaktande av att de väljarna utgör i storleksordningen 15 procent av samtliga väljare är detta en faktor som verkligen hade stor betydelse.

De vita evangelikala

Vilken är då denna stora grupp av vita evangelikala väljare?

Vi skulle enkelt kunna översätta till svenska förhållanden och säga att det är mycket traditionellt troende frikyrkliga väljare. Men redan här havererar jämförelsen. USA har ingen, och har aldrig haft någon, statskyrka, därmed heller inga frikyrkor. Tvärtom flyttade människor från Europa till det som skulle bli USA för att vinna religionsfrihet. Av detta följer flera viktiga förhållanden. För det första var det i stor utsträckning starkt troende människor som lade grunden till USA. Och religionen har därmed alltid varit viktig i det amerikanska samhället. För det andra var det en självklarhet att staten skulle vara religiöst neutral och obunden. Det var ju just för att uppnå frihet från statliga påbud i trosfrågor som människor hade lämnat Europa. För det tredje, också det helt logiskt, blev USA från början ett religiöst pluralistiskt samhälle.

Innebörden av detta är att alla troende i USA, och det är den absoluta merparten av amerikaner, med svenska begrepp är frikyrkliga. Det gäller vita som har sin kulturella och etniska bakgrund i Europa, svarta vars förfäder en gång kom som slavar till USA och spansktalande som senare lämnat armod och förtryck i Latinamerika och utvandrat till USA. Det som definierar dem som brukar kallas evangelikala är att de är "born again Christians", dvs människor som genomgått en frälsningsupplevelse, vidare att de har en traditionell syn på tro och bibeltolkning i vilket ligger att Bibeln innehåller Guds ord. Och inte det minst viktiga: de som brukar kallas evangelikala tillhör eller följer gudstjänster i någon evangelikal församling. Sådana kan ha olika

samfundstillhörighet eller orientering: baptister, metodister, pentecostal (motsvarande pingströrelsen i Sverige).

Den som har vistats i USA känner igen de små träkyrkorna som ligger tätt ute på landsbygden eller i de små samhällena i Mellanvästern. Det regelbundna gudstjänstdeltagandet i den lokala församlingen är en självklar del av många amerikaners liv. Men ännu mer kännetecknande för dagens kristna USA är dels det som kallas "megachurches", dvs relativt nybyggda jättekyrkor med rum för mer än 3000 gudstjänstdeltagare, dels söndagarnas TV-gudstjänster. Och i mycket stor utsträckning är det här som den vita evangelikala protestantismen frodas.

Det är svårt att förstå religionens betydelse för politiken i USA om man inte inser hur viktig församlingstillhörigheten är som socialt fenomen. Mer än hälften av alla de som röstade på Donald Trump i presidentvalet går i kyrkan varje vecka. Kyrkan blir, jämte familj och arbetsplats, den viktigaste sociala tillhörigheten som människor har. Och när denna kristna sociala miljö gränslöst övergår i en politiskt republikansk miljö kan man förstå kraften i den förening av kyrka och politiskt parti som evangelikala aktivister har byggt upp sedan 1970-talet. Ännu tydligare blir detta om man studerar USA:s religiösa karta. De vita evangelikala finns i Södern och Mellanvästern. Den religiösa kartan sammanfaller i praktiken helt med den politiska kartan. Clintonland är Nordsötra USA med de stora städerna, Västkusten med dess stora städer samt Illinois med Chicago som dominerande storstadsområde. Trumpland är i stort sett resten av USA.

Religionen tar över politiken

Efter att Pat Robertson, predikant och politiker, hade misslyckats med att vinna nomineringen som republikansk presidentkandidat inför valet 1988 sade en av hans medaretare: "Denna kampanj är inte ett enstaka försök att erövra ett specifikt ämbete. Den är ägnad att inleda en bestående omdaning av amerikansk politik, i synnerhet det republikanska partiets politik."

Det är inget alldeles nytt fenomen i amerikansk politik att religion och politik går samman till ett. Men det är heller inte något särskilt gammalt fenomen. Ett antal olika faktorer har lett fram till detta. En av dessa är förändringen av det amerikanska partiväsendet. I steg för steg har de båda partierna i amerikansk politik inordnat sig längs en höger/vänster-skala. Republikanerna har blivit det konservativa partiet och demokraterna det liberala. Det innebär att flera av politikens "nya" frågor har blivit entydigt partiskiljande: aborter, synen på homosexualitet och samkönade äktenskap, illegala immigranternas ställning och många fler frågor med dem. Rasfrågan är allt annat än död i amerikansk politik. En sak var avskaffandet av den formella rasåtskillnaden i början 1960-talet, en helt annan den afroamerikanska befolkningens faktiska emancipation, satt på sin spets genom valet av en svart president. Radio och ffa TV som medium för gudstjänster har medialiserat och skärpt religionens budskap, både det kristna och det samhälleliga.

En av de första, och den mest framgångsrike, mediepredikanten blev Billy Graham. Men han var mycket mer än så. Under 1900-talets först hälft hade funnits en stark motsättning i det amerikanska kristna samhället mellan liberala kristna och fundamentalister. Fundamentalisterna lyckades aldrig mer än att punktvis dominera. Med Billy Graham började situationen förändras. Han var en konservativ predikant. Han anknöt regelmässigt till samhällsfrågor i det han skrev i

sina tidningskolumner ”My answer” och i sitt radioprogram ”Hour of decision”. Han var en uttalad antikommunist. Han förknippas med begreppet ”evangelicals”. I mycket stod han för det som sedan skulle bli den kristna högerens karaktäristika.

Men Graham, själv demokrat, drogs till centrum i politiken och hade täta förbindelser med den republikanske presidenten Dwight Eisenhower men också med demokraten Lyndon B. Johnson. Graham sökte snarare kristen enighet än kristen splittring. Och rätt snart fjärmade han sig från fundamentlismen.

Politiken tar över religionen

Det steg som på allvar började splittra amerikanska kristna togs i slutet av 70-talet och början av 80-talet när Jerry Falwell tog plats i offentligheten. Han lanserade ”Moral Majority”, en kristen högerrörelse vars uttalade syfte var att organisera konservativa kristna och mobilisera dem för att stå emot sekulär humanism och moraliskt förfall i USA. Falwell och TV-predikanten, tillika politikern, Pat Robertson vann nationellt genomslag i stort sett samtidigt. Med den moraliska majoriteten – en ny och organiserad variant av ”den tysta majoriteten” under Nixonåren - hade den kristna högern på allvar anmält sin närvaro i det politiska USA. I och med detta hade också ett antal nygamla politiska frågor börjat föras upp högt på den politiska dagordningen, framför allt aborter och homosexualitet men också värnet av familjen. Indirekt kom därmed också domarutnämningarna till USA:s högsta domstol att bli en av politikens huvudfrågor. I fallet *Roe v. Wade* hade domstolen 1973 lagt fast att delstatliga antiabortlagar stred mot den amerikanska konstitutionen. Sättet att ändra detta utslag var att åstadkomma en avgörande kantring i domstolens sammansättning. Och det har fortfarande inte lyckats trots att det har gått så många år sedan utslaget i *Roe v. Wade*.

Sedan skiftet mellan 70- och 80-tal har den kristna högern och dess förhållande till det republikanska partiet genomgått flera olika faser. Efter 80-talet och den moraliska majoriteten följde 90-talet med Pat Robertsons Christian Coalition. Drivande i denna, vid sidan av Robertson, var Ralph Reed som nu återigen har funnits med centralt i politiken i egenskap av medlem av Donald Trumps Evangelical Advisory Board.

Den roll som den moraliska majoriteten och den kristna koalitionen hade under 80- och 90-talen togs en bit in på det nya millenniet över av Tea Party-rörelsen. Mellanliggande åtta år med republikanen George W. Bush som president hade inte motiverat samma mobilisering av den kristna högern. Desto starkare var skälen efter presidentvalet 2008, för att inte tala om vad som hände efter den politiska chock som återvalet av Obama innebar för republikanerna. USA hade valt en progressiv demokrat, dessutom en svart man, till president. Och hade valt om honom.

Integrationen hade nått långt i USA sedan det tidiga 60-talet. Men det kristna USA var fortfarande segregerat. Och rasåtskillnaden låg hela tiden som ett slags bas för politiken. De vita evangelikalerna var just vita. De hade sina kyrkor och församlingar, afroamerikanerna hade sina.

Tea Party-rörelsen var inte bara en ny fasad för en gammal högerrörelse. Men det var heller inte något helt annat än den tysta majoriteten, den moraliska majoriteten och den kristna koalitionen. I betydande utsträckning var det samma människor som återkom i de olika strömningarna och

rörelserna. Och de politiska frågor som mobiliserar en stor del av den vita, konservativa lägre medelklassen var – och är alltför - desamma.

Men givetvis finns viktiga skillnader både inom den amerikanska högern och inom gruppen evangelikala. Motståndet mot den federala staten är starkt men det är stor skillnad mellan de libertarianer som stått i ledningen för Tea Party och sympatisörerna. Ledningen har i många fall utgjorts av ideologiskt övertygade extremliberaler. Men den löst sammanhållna rörelsen har snarare bestått av människor som hyst djup misstänksamhet och motvilja mot den federala makten i Washington DC; mer misstänksamhet än ideologisk övertygelse. En central programpunkt för Tea Party, med lång tradition i den amerikanska högern, har intressant nog varit motståndet mot federala underskott; intressant därför att såväl George W Bush som nu Donald Trump, har bidragit och bidrar till dessa underskott. Det federala underskottet nådde rekordhöjder under Obamas första år som president, det uppgick till tio procent av BNP. Men det var en direkt effekt av sammanbrottet på de finansiella marknaderna. Sedan drevs underskottet ned till ca tre procent under Obamas sista år. Men nu är det på väg upp igen.

Det kristna USA rymmer, som tidigare sagts, stora motsättningar. Redan påpekat är att rasåtskillnaden de facto i stor utsträckning har överlevt i det kristna församlingslivet. Frågorna om abort och samkönade äktenskap skapar en länk mellan vita evangelikala republikaner och katoliker. Detta hindrar inte att den riktigt stora motsättningen under hela 1900-talet har varit mellan liberala och fundamentalistiska strömningar i den amerikanska kristenheten. En med tiden allt viktigare fråga när det gäller den samlade kristenheten i USA rör de spansktalande, som idag är betydligt fler än afroamerikanerna. Många vita evangelikala ledare inser att stora grupper av de spansktalande i allt utom i synen på immigranter ligger de vita evangelikala nära. Och denna ”hispanicfaktor” är desto viktigare när man inser att 16 procent av befolkningen tillhör de spansktalande, att jämföra med något mer än tolv procent som betecknar sig som svarta eller afroamerikaner

Sammantaget finns det det antal religiösa, politiska och sociala frågor som ger grunden för en tämligen väl sammanhållen kristen, republikansk höger men som splittrar det kristna USA.

- Bibelsynen, i Bibeln talar Gud direkt.
- Skolan ska respektera Bibelns skapelseberättelse
- Tron på Kristi återkomst och staden Jerusalems betydelse därvidlag
- Värnet av den traditionella familjen
- Nej till abort
- Nej till samkönade äktenskap och över huvud taget avståndstagande från homosexualitet
- Misstro mot Washington DC
- Krav på federala budgetbegränsningar
- Krav på en balanserad federal budget
- Krav på att avveckla Obamacare
- Krav på att illegala immigranter ska utvisas

Det är ett misstag att sätta likhetstecken mellan *vita evangelikala* och *kristna* när man diskuterar den religiösa hemvistens betydelse för amerikansk politik. Religionen har stor betydelse långt

utanför gruppen vita evangelikala republikaner. En fjärdedel (25,4 procent) av amerikanerna betecknar sig själva som evangelikala protestanter. Men hela 70 procent betecknar sig som kristna. Och av de evangelikala är ca en tredjedell svarta och uppvisar helt andra politiska mönster. 35 procent av samtliga protestanter, ”vanliga” och evangelikala, anser att aborter ska vara illegala. Närmare 40 procent av hela befolkningen motsätter sig samkönade äktenskap.

Billy Graham, som nämnts tidigare, har haft en betydelse för den kristna utvecklingen i USA som knappast kan överdrivas. Har var en synerligen slagkraftig predikant. Och den moderna tidens TV-sända megagudtjänster förknippas ofta med Billy Graham. Intressant nog har senare tiders vita evangelikala när det gäller form i allra högsta grad låtit sig inspireras av Billy Graham. Men till innehåll står de oftast för något helt annat.

Från normalt till extremt

På det halvsekel som gick från det Billy Graham nådde sin storhet fram till dess Donald Trump på allvar steg fram på den publika scenen i USA har mycket ändrats. När Trump under presidentvalskampanjen 2016 satte samman sitt Evangelical Advisory Board blev det konfrontatoriska inslaget mycket uttalat. Rådet kom att bestå av:

- *Michele Bachmann (64 år)* – tidigare republikansk ledamot av kongressen och presidentkandidat, teaparty-aktivist, anhängare av intelligent design.
- *A.R. Bernard (65 år)* – Senior Pastor och CEO, Christian Cultural Center, New Yorks största kyrka. Bernard lämnade rådet efter Charlottesville.
- *Mark Burns (39 år)* – Pastor, Harvest Praise and Worship Center. En av de många evangelikala televangelister som Donald Trump omger sig med. Burns spelade en mycket aktiv roll under Trumps presidentvalskampanj. Burn som person är ifrågasatt, bland annat på den grunden att han har lämnat felaktiga uppgifter om sitt cv.
- *Tim Clinton* – President, American Association of Christian Counselors. Clintons stöd för Trump har varit mycket kontroversiellt inom AACC även om organisationens profil i sig är konservativ i moraliska frågor, inte minst när det gäller synen på homosexualitet.
- *Kenneth and Gloria Copeland (82 resp 76 år)* – Grundare, Kenneth Copeland Ministries. Kenneth Copeland är ett av de ledande namnen i amerikansk framgångsteologi. Gloria Copeland väckte för ett tag sedan stor uppmärksamhet genom att hävda att det inte fanns anledning att vaccinera sig mot influensa; en stark gudstro gav tillräckligt skydd.
- *James Dobson (82 år)* – Författare, psykolog och värd för radioprogrammet ”My Family Talk”. Synnerligen konservativ i sociala frågor, bl a när det gäller kvinnans roll i familjen och äktenskapet. En av USA:s mest inflytelserika konservativa opinionsbildare i sociala frågor.
- *Jerry Falwell, Jr. (56 år)* – President, Liberty University. Son till den legendariske fundamentalistiske pastorn och televangelisten Jerry Falwell som bl a grundade Liberty University som nu är ett av USA:s största universitet med betydande akademisk bredd. ”Liberty”

har kommit att bli ett centrum för amerikansk kristenhet, ffa med konservativ evangelikal inriktning.

· *Ronnie Floyd (63år)* – Senior Pastor, Cross Church, Springdale, Arkansas. Han har bl a skrivit om att homosexualitet inte har något med biologi att göra utan att det är en “idé”.

· *Jentezen Franklin (56 år)* – Senior Pastor, Free Chapel, Gainesvill i Georgia. Televangelist och en av de få i The advisory board som sedermera har varit uttalat kritisk mot Trump. (Det gällde Trumps uttalandet om ”shithole countries”).

· *Jack Graham (67 år)* – Senior Pastor, Prestonwood Baptist Church. Han är son till Billy Graham, evangelist och missionär. Graham är mycket politiskt aktiv och finns rätt långt ut på högerkanten i amerikanskt politiskt liv.

· *Harry R Jackson* – Senior Pastor, Hope Christian Church, Beltsville Maryland. Jackson är afroamerikansk biskop i pingströrelsen. Jackson är ledande motståndare mot abort och samkönade äktenskap men är samtidigt liberal i andra frågor.

· *Robert Jeffress (63 år)* – Senior Pastor, First Baptist Church of Dallas. Televangelist som når ut mycket brett genom såväl radio som TV, i USA men också i många andra länder. Stark motståndare mot samkönade äktenskap och mot islam. Han har gått mycket långt i sin kritik av Barack Obama: ”President Obama är inte antikrist. Men vad jag säger är detta: den riktning i vilken han leder detta land bereder vägen för ett framtida styre av antikrist”

· *David Jeremiah (78 år)* – Senior Pastor, Shadow Mountain Community Church, televangelist

· *Richard Land (72 år)* – President, Southern Evangelical Seminary. Televangelist (inte minst radio). Anses vara en av de mest inflytelserika konservativa evangelikala personligheterna i USA, tillika en av de mest kända. Samtidigt har han varit starkt ifrågasatt på personliga grunder och har tvingats bort från en ledande position i USA:s största och viktigaste evangelikala samfund, Southern Baptist Convention på grund av rasismanstrukna uttalanden.

· *James MacDonald (57 år)* – Senior Pastor Harvest Bible Chapel. Televangelist. Avgången ur rådet redan under valkampanjen.

· *Johnnie Moore (35 år)* – Författare, ordförande i KAIROS Company. Även om rådet som sådant formellt sett inte längre är aktivt är dess medlemmar det. Moore sa för lite sedan i en intervju: “Detta Vita Hus har sin huvudingång öppen för oss evangelikala. Det har inte varit evangelikala som nått fram till Vita Huset, det har varit Vita Huset som har nått ut till evangelikala. Inte en dag går utan att det är åtminstone ett dussin evangelikala som är i Vita Huset i något ärende.”

· *Robert Morris (57 år)* – Senior Pastor, Gateway Church, Dallas/Fort Worth. En av USA:s största kristna församlingar. Televangelist. Framgångsteolog som medvetet vänder sig till affärsmän och entreprenörer. De 36000 medlemmarna i församlingen förväntas ge sitt tionde

(före skatt) till församlingen. Mycket kritisk mot kvarstående rasism som kyrkan bär ett stort ansvar för. Hans familj lever som den lär. Han har en afroamerikansk svärson.

· *Tom Mullins (73 år)* – Pastor Christ Fellowship. Televangelist (internet). Aktivist mot aborter.

· *Ralph Reed (56 år)* – Grundare av Faith and Freedom Coalition. Generalsekreterare för den konservativa grupperingen ”The Christian Coalition” i början 1990-talet. Reed har i princip blott varit republikansk aktivist. Hans karriär är kantad av tveksamheter och mer eller mindre utvecklade skandaler. Rent formellt är det svårt att förstå varför han kom att ingå i ett advisory board som i allt väsentligt inrymde personer med bakgrund i olika evangelikala samfund. Samtidigt har han ända sedan han arbetade för Pat Robertson på 1980-talet varit ett slags ”chief operator” i de olika rörelser som funnits i gränslandet mellan de vita evangelikala kyrkorna och det republikanska partiet.

· *James Robison (75 år)* – Founder, Life OUTREACH International. Televangelist. Robison har en lång och intressant historia som offentlig person. Han drog sig tillbaka men har återkommit under senare år. Så här formulerade han sig under valkampanjen 2016: ”Som jag skrev nyligen, om Du röstar på Hillary Clinton kommer Du att ha de oföddas blod på Dina händer.”

· *Tony Suarez* – Executive Vice President, National Hispanic Christian Leadership Conference. Televangelist.

· *Jay Strack (65 år)* – President, Student Leadership University. Talare, ffa kristet inspirerat ledarskap

· *Paula White (52 år)* – Senior Pastor, New Destiny Christian Center. Ordförande i The advisory council. Televangelist i pingströrelsen. Framgångsteolog. Hon har en relation till Donald Trump sedan 15 år tillbaka och är en av Trumps personliga rådgivare och samtalspartner i religiösa frågor. Hon var en av de sex präster eller motsvarande som deltog när Trump svors in som president. Paula White är mycket ifrågasatt både för sin personliga moral och för sin kristna trostolkning.

· *Tom Winters* – Advokat, Winters and King, Inc. Företräder ett stort antal kyrkor och evangelikala författare i juridiska frågor. Har bl a företrätt Sarah Palin.

· *Sealy Yates* – Advokat, Yates, and Yates. I likhet med Winters företrädare för inte minst evangelikalt kristna författare. Yates är dessutom grundare och ordförande för My Faith Vote, en organisation vars uppgift är att mobilisera kristna väljare att rösta. Hederspresident är Mike Huckabee, ursprungligen evangelikal pastor och under lång tid ledande republikansk politiker på högerkanten.

Slagsidan i rådets sammansättning är nästan övertydlig. Precis som namnet säger består rådet med endast något undantag av vita evangelikala – inte av företrädare för olika religioner, inte ens företrädare för olika kristna schatteringar. Barack Obama hade också utsett ett religionbaserat rådgivande organ, eller egentligen flera under sin presidenttid, för att behandla olika specifika

frågor. Obamas råd innefattade protestanter, katoliker, ortodox kristna, mormoner, judar, muslimer, buddister m fl.

Det råd Trump utnämnde fick alltså en helt annan karaktär än Obamas råd. Trump utsåg utpräglat konservativa personer, i några fall långt ut på högerflygeln. Det är som sagts ovan ett renodlat evangelikalt protestantiskt råd. Medlemmarna är med något undantag äldre män, ofta med ett tvivelaktigt politiskt förflutet eller också något yngre lättviktare i den amerikanska kristenheten. Två av rådsmedlemmarna, som dessutom bidrog till viss bredd, har lämnat rådet.

Så här kommenterade Charles Redfern rådets sammansättning i Huffington Post. (Charles Redfern är präst och journalist och ansedd kommentator i amerikanska medier):

"Först, notera vilka som inte är med. Alla de ledande intellektuella bland de evangelikala är tydligt frånvarande. Presidenterna för Fuller, Trinity, Gordon-Conwell, Dallas och Asbury teologiska seminarier finns inte där, inte heller nuvarande ordförande eller ledare för något evangelikalt samfund. Pastorer Bill Hybels och Rick Warren finns inte med. Jack Hayford är inte med. Ingen pastor från Vingårdskyrkorna finns med. Det finns ingen representant från styrelsen för Evangelicals Association. Upprepat: Alliansen som representerar cirka 40 evangeliska valörer och en rad kyrkor och enskilda medlemmar finns inte med vid bordet när rådet möts."

Bilden av Trumps religionsorientering bakräftas av valet av deltagare vid presidentinstallationen den 20 januari förra året. Vid ceremonin medverkade sex kyrkoledare eller motsvarande. Valet av dessa säger mycket om Trumps relation till tro och amerikansk kristenhet. Ingen företrädde huvudfäran i amerikansk protestantisk kristenhet. Däremot två företrädde "prosperity gospel", dvs framgångsteologi: hans personliga pastor Paula White och Wayne T. Jackson, från Great Faith Ministries International i Detroit. Både White och Jackson är kända, och ifrågasatta, för sina materiellt utsvävande livsstilar. En tredje evangelikal ledare var den tidigare nämnde Franklin Graham. Två ytterligare kristna kyrkoledare var kardinalen Timothy Dolan, ärkebiskop av New York och prästen Dr. Samuel Rodriguez, ledare för National Hispanic Christian Leadership Conference. Den sjätte deltagare vid installationen var rabbinen Marvin Hier från Simon Wiesenthal Center, den globala människorättsorganisationen med uppgift att bekämpa antisemitism. Av en händelse är Marvin Hier, i likhet med White och Jackson, känd för hur han lyckas berika sig själv och sin familj genom sitt idealistiska uppdrag. Hier redovisar en lön från Simon Wiesenthal Center på över 825 000 dollar. Hans fru arbetar också i organisationen, i hennes fall med medlemsutveckling, mot en årslön på närmare 450 000 dollar, en sammanlagd årlig familjeinkomst motsvarande 10 000 000 svenska kronor.

Den uppmärksamme läsaren noterar att den i dagarna avlidne Billy Grahams son Franklin finns med i förteckningen över det evangelikala rådets ledamöter. Så här skrev Stephen Prothero, professor i religion vid Boston University, på den respekterade sajten Politico i en runa över Billy Graham:

När Graham dog nu i veckan hyllades han av president George W. Bush som "Amerikas pastor" och ännu mer överdådigt av vicepresident Mike Pence som "en av de största amerikanerna under förra århundradet." President Bill Clinton prisade honom för att han sökte samförstånd med sina meningsmotståndare. Russell

Moore, ledande i South Baptist Convention, kallade honom "den viktigaste evangelisten sedan aposteln Paulus." Graham förvandlade evangelikalismen till en världsomspännande företeelse som har omvandlat kristendomen under de senaste decennierna i Latinamerika, Afrika och Asien.

...

Graham lämnade över sitt imperiums nycklar till sin son, Franklin. Och om man vill förstå den amerikanska evangelikalismens utveckling under senare år - dess kraftiga tillväxt efter andra världskriget och dess överraskande snabba nedgång de senaste åren - behöver man inte se längre än till detta far-son förhållande, från Billy till Franklin Graham. Fadern var en kraftfull evangelist som gjorde evangelikalism till den dominerande andliga tendensen i det moderna Amerika. Hans son är en politisk trixare som snarare förstör evangelikalismen som trossystem; den kännetecknas inte längre av tro, hopp och kärlek utan av rädsla för muslimer och homofobi.

När Billy Graham talade till nationen vid 9/11-gudstjänsten i Washingtons National Cathedral, talade han om ondska, men han fördömde inte islam. Under hela sin karriär kritiserades Billy Graham av fundamentalister för att han samverkade med katoliker och liberala protestanter vid sina "korståg". Han bad med demokratiska och republikanska presidenter. Och i stället för att försöka tillintetgöra kristendomens religiösa rivaler fokuserade han på att predika Jesus Kristus. När han ombads att göra gemensam sak med Jerry Falwell efter grundandet av den moraliska majoriteten 1979, vägrade Graham att engagera sin rörelse i den kristna högerns och det republikanska partiets kulturkrig.

...

Franklin Graham är en väldigt annorlunda person, mer känd idag för sina politiska högerståndpunkter än för sin evangelism. Kort efter den 9/11 formulerade Franklin Graham den "soundbite" som används flitigt i det pågående kulturkriget mot islam när han fördömde islam som "en fördärvlig och ond religion" (wicked and evil). Senare blev han den främste företrädaren för, med hans ord, synen på islam som "en religion av hat. . . en krigets religion. "

...

Franklin Graham hävdade att president Barack Obama inte var kristen och kanske rentav i det fördolda var muslim. Tillsammans med Jerry Falwells son, Jerry Falwell Jr., hjälpte han till att få Trump vald till president genom att mobilisera 80 procent av de vita evangelikala att rösta på Trump. Och när Trump väl var vald förklarade Franklin Graham inte Trumps seger med det starka vita kristna stödet utan med "Guds försyn".

Guds redskap?

Donald Trump har inte på någon regelbunden basis deltagit i gudstjänster sedan han blev president. Han har inte, och har inte haft, någon församling som han tillhör eller har tillhört. En återkommande kommentar är att Trump förefaller vara den minst gudfruktige president USA har haft på mycket lång tid. Han verkar främmande – okunnig kanske är ett bättre ord - inför grundläggande trosfrågor. Donald Trump har trots detta sökt, och fått, stöd av den i princip moraliskt mest krävande av alla kristna riktningar i USA, den vita evangelikala. Dess medlemmar står mer än några andra för äktenskaplig trohet, för kompromisslös sexuell moral, för traditionella kristna värden, för ekonomiska uppoffringar den egna kyrkan till gagn. Samtidigt är Trump, två gånger skild och nu gift för tredje gången, identifierad med bigotteri, kryptoracism, sexuella vidlyftigheter, systematiskt tillrättaliggande av sanningen. Han är en utpräglad narcissist, helt upptagen av sin egen ställning och sina egna ekonomiska intressen.

Hur är detta förenligt? Hur kan extremt krävande kristna plötsligt efterge alla de krav på oförvitlighet som normalt ställs? (Texten av John Pavlovitz som återfinns som bilaga nedan belyser på ett minst sagt slagkraftigt sätt dilemmat.)

Förklaringarna, eller om man nu snarare bör tala om bortförklaringarna, är flera.

Den viktigaste ur ett politiskt och sociologiskt perspektiv är att alliansen mellan högerflygeln i det republikanska partiet och den vita evangelikala rörelsen mycket målmedvetet har byggts upp under snart ett halvsekel.

Den viktigaste förklaringen ur ett teologiskt perspektiv är föreställningen att Gud inte alltid verkar genom dem som står honom nära och så som vi förväntar oss. Inte minst i ett apokalyptiskt perspektiv – dvs att vi står inför tidens slut och Jesu återkomst – kommer mycket att hända som vänder upp och ned på vedertagna förväntningar och begrepp. I förstörelse och lidande bryts de sju sigillerna, de sju änglarna blåser i sina basuner, Babylon faller och det nya Jerusalem, den heliga staden, kommer ner ur himlen och visar sig i all sin glans.

Det är viktigt att förstå, även om siffrorna är tio år gamla, att åtta av tio kristna, dvs nästan 60 procent den amerikanska befolkningen, tror på Kristi återkomst till jorden ”för att döma levande och döda”. Var femte kristen amerikan tror att detta kommer att ske under hans eller hennes livstid.

En något mindre fantasieggande förklaring till att vita evangelikaler så väl förlikar sig med Trump är att han talar fullt ut till deras politiska övertygelser. Och det är egentligen innebörden av den bild som tecknats tidigare. Skiljelinjen mellan religiös tro och politik har blivit allt svårare att urskilja, inte minst därför att ett antal moralanstrukna frågor som rör både tro och politik mycket medvetet har drivits. Vi har nått därhän att frågan verkligen kan ställas om det är kristen tro eller politisk övertygelse som kommer först. Till detta kommer också att de sociala och kulturella värden som de vita evangelikala står för tappar terräng i USA. Det är ett förlorande trupper som för en alltmer desperat strid som de inser riskerar att bli deras sista.

En tredje förklaring, som rör ett förhållande som inte har mer än nämnts tidigare, är betydelsen av ”prosperity gospel”, eller framgångsteologi, i USA. Ekonomisk välmåga är beviset på att man står nära Gud. Flera av medlemmarna av Donald Trumps advisory board, och inte minst dess ordförande och tillika den predikant som står Trump personligen närmast, Paula White, är en uttalad företrädare för framgångsteologi. Det innebär inte bara att religion och politik legeras med varandra. Också personlig ekonomisk framgång ingår i legeringen. Det gör det möjligt för den vite evangelikale amerikanen att inte bara tjäna två herrar utan tre: Gud, mammon och kejsaren.

Ett europeiserat USA

Religionen har en mycket stark ställning i det amerikanska samhället. Och bland de 70 procent uttalat kristna väljarna är de evangelikala starkast organiserade. Men även om religionen har en helt annan ställning i USA än i framförallt i vår del av Europa kan samma tendenser urskiljas i USA som här. Pew Research Center, som är ett av USA:s och världens mest väletablerade och respekterade undersökningsinstitut inte minst när det gäller utvecklingen av religiös tillhörighet, urskiljer ett antal långtidstendenser som kommer att påverka förhållandet mellan religion och politik i USA:

- Den kristna andelen av befolkningen minskar och den religiöst obundna andelen växer i alla de fyra stora geografiska regionerna i landet. Och det är en förändring som sker relativt snabbt. Religiöst

obundna utgör nu 19% av den vuxna befolkningen i Södern, 22% av befolkningen i Mellanvästern, 25% av befolkningen i nordöstra USA och 28% av befolkningen i Väst.

- 24% av de vita säger att de inte har någon religiös anknytning.
- Mer än en fjärdedel av männen (27%) beskriver sig som religiöst obundna, upp från 20% under 2007. Färre kvinnor är religiöst obundna, men de religiöst obundna växer bland kvinnor i ungefär samma takt som bland männen.
- Vita fortsätter att mer sannolikt identifiera sig som religiöst ointresserade än både svarta och spansktalande.
- Andelen akademiker som identifierar sig som kristna har minskat med nio procentenheter sedan 2007 (från 73% till 64%).
- I och med att de religiöst obundna grupperna fortsätter att växa, beskriver dessa sig själva i alltmer sekulära termer. År 2007 kallade sig 25% av de obundna ateister eller agnostiker. De senaste undersökningresultaten ger vid handen att den ateistiska och agnostiska andelen av obundna har ökat till 31%.
- Medan den protestantiska delen av befolkningen är betydligt mindre idag än 2007, har den evangeliska protestantiska andelen av befolkningen, både vita och afroamerikaner, varit relativt stabil, ca 26 %. Detta innebär att de evangelikala nu utgör en klar majoritet (55%) av alla amerikanska protestanter.
- Andelen som identifierar sig med andra religioner än kristendomen har ökat från 4,7% 2007 till 5,9% 2014.

Ser man till ålderskillnader när det gäller amerikaners religiösa tillhörighet bekräftas den bild av ett europeiserat USA som Pew tecknar.

Ålder	Religiöst obundna	Vita evangelikala	”Mainline” protetanter
18-29	38 %	8 %	8 %
30-49	26 %	14 %	11 %
50-64	18 %	21 %	15 %
65 +	12 %	26 %	19 %

Som sagts ovan: En ofta förekommande rädsla som formuleras bland vita evangelikala är att det pågår en fortgående sekularisering i det amerikanska samhället. Men detta uppfattas då inte vara en utveckling mot en mer mogen och nyanserad kristen tillhörighet utan snarare ett verk av antikrist. Detta leder inte vita evangelikala till moderation och mer av tolerans. I stället målas bokstavligen djävulsbilder upp. De ser antikrists härjningar i det amerikanska samhället.

Men demokraterna?

Resonemanget ovan handlar helt och hållet om vita evangelikala och vad som händer med det republikanska partiet i dess relation till de vita evangelikala väljarna. Men presidentval handlar alltid om två kandidater (formellt sett om fler än så). Inget har sagts om det demokratiska partiet, trots att många röster *för* Donald Trump alldeles uppenbart var röster *emot* Hillary Clinton.

Hillary Clinton kommer inte att ställa upp en gång till. Det innebär dock inte att hon inte spelar roll längre. För att citera William Faulkner "The past isn't dead. It isn't even past." Nästa presidentval kommer på den demokratiska sidan att med mycket stor sannolikhet att handla om en ny generation av politiker. Skuggan av Hillary Clinton och 2016 års presidentval är då rimligen borta. År 2020 är Joe Biden 78 år, Bernie Sanders 79 och Elisbeth Warren 71. Det kan hävdas att 71 inte är någon ålder i amerikansk politik. Donald Trump var 70 när han valdes. Men för att citera en amerikansk kommentator (Larry Sabato vid University of Virginia's Center for Politics): "Det demokratiska partiet ser alltmer ut som ett ålderdomshem". Samtidigt konstaterar han att de tre senaste demokratiska presidenterna – Barack Obama, Bill Clinton och Jimmy Carter – valdes som unga och okända.

Det finns en logik i att vi idag inte kan urskilja den demokrat som kommer att besegra Donald Trump i 2020 års amerikanska presidentval. Han eller hon är idag för ung och framförallt för okänd.

Avslutande kommentarer

En hel del av resonemangen ovan, liksom referenser och citat, speglar min synnerligen negativ inställning till såväl strömningar bland de vita evangelikala i USA som till Donald Trump. Men det innebär inte att det centrala innehållet och slutsatserna i resonemanget i konsekvens med detta skulle vara beroende av min negativa grundinställning. Sammanfattande slutsatser av denna genomgång är:

- Det amerikanska samhället är religiöst på ett helt annat sätt än våra samhällen i framförallt norra Europa.
- Vita evangelikala grupper är starka men är likväl inte någon majoritetsrörelse bland kristna amerikaner.

- Mycket konsekvent och uthålligt har samverkan byggts upp mellan vita evangelikala krafter och uttalat konservativa personer och grupper i det republikanska partiet.
- Donald Trump har på intet sätt sin egen personliga bakgrund i denna politiska strömning.
- Det hindrar inte att Trump utnyttjade just dessa krafter i valkampanjen och fortsätter att göra det som president.
- Samtidigt utnyttjar dessa krafter Trump för att främja sina syften.
- Detta innebär att Donald Trump har lierat sig med tämligen speciella personer och grupper, man skulle kunna använda begreppet ytterlighetskrafter, i den amerikanska kristenheten. Därigenom har han i praktiken avsvurit sig förankringen i breda skikt i det amerikanska samhället.
- Under nästan 40 år byggdes alliansen mellan konservativa republikaner och vita evangelikala ledare. Denna allians har undan för undan blivit alltmer renodlat politisk och allt mindre religiös till sin karaktär.
- Såväl demografiska förändringar som värderingsförskjutningar talar emot att grupper av konservativa republikaner under särskilt lång tid framöver kommer att kunna bygga ett maktinnehav på en allians med vita evangelikala.
- Donald Trump blev vald till president med två miljoner färre röster än förloraren Hilary Clinton. Det fanns inget oegentligt i detta. Men det var inte särskilt sannolikt att en så stor övervikt i röster inte skulle leda till att röstvinnaren blev president. I viss mån var det tillfälligheternas spel. Tillfälligheter kommer knappast ge samma utfall en gång till.

Mats Svegfors

Bilaga

I denna text av John Pavlovitz* speglas det besynnerliga förhållandet att en krävande kristen rörelse har gjort Donald Trump till sin befullmäktigade. Av stilistiska skäl har jag valt att inte översätta texten till svenska

Dear White Evangelicals,

I need to tell you something: People have had it with you.

They're done.

They want nothing to do with you any longer, and here's why:

They see your hypocrisy, your inconsistency, your incredibly selective mercy, and your thinly veiled supremacy.

For eight years they watched you relentlessly demonize a black President; a man faithfully married for 26 years; a doting father and husband without a hint of moral scandal or the slightest whiff of infidelity.

They watched you deny his personal faith convictions, argue his birthplace, and assail his character—all without cause or evidence. They saw you brandish Scriptures to malign him and use the laziest of racial stereotypes in criticizing him.

And through it all, White Evangelicals—you never once suggested that God placed *him* where *he* was,
you never publicly offered prayers for him and his family,
you never welcomed him to your Christian Universities,
you never gave him the benefit of the doubt in any instance,
you never spoke of offering him forgiveness or mercy,
your evangelists never publicly thanked God for his leadership,
your pastors never took to the pulpit to offer solidarity with him,
you never made any effort to affirm his humanity or show the love of Jesus to him in any quantifiable measure.

You violently opposed him at every single turn—without offering a single ounce of the grace you claim as the heart of your faith tradition. You jettisoned Jesus as you dispensed damnation on him.

And yet today, you openly give a “mulligan” (*andra chans*) to a white Republican man so riddled with depravity, so littered with extramarital affairs, so unapologetically vile, with such a vast resume of moral filth—that the mind boggles.

And the change in *you* is unmistakable. It has been an astonishing conversion to behold: a being born again.

With him, you suddenly find religion.
With him, you're now willing to offer full absolution.
With him, all is forgiven without repentance or admission.
With him you're suddenly able to see some invisible, deeply buried heart.
With him, sin has become unimportant, compassion no longer a requirement.
With him, you see only Providence.

And White Evangelicals, all those people who have had it with you—they see it all clearly.

They recognize the toxic source of your inconsistency.

They see that pigmentation and party are your sole deities.
They see that you aren't interested in perpetuating the love of God or emulating the heart of Jesus.
They see that you aren't burdened to love the least, or to be agents of compassion, or to care for your Muslim, gay, African, female, or poor neighbors as yourself.
They see that all you're really interested in doing, is making a God in your own ivory image and demanding that the world bow down to it.
They recognize this all about white, Republican Jesus—not dark-skinned Jesus of Nazareth.

And I know you don't realize it, but you're digging your own grave in these days; the grave of your very faith tradition.

Your willingness to align yourself with cruelty is a costly marriage. Yes, you've gained a Supreme Court seat, a few months with the Presidency as a mouthpiece, and the cheap high of temporary power—but you've lost a whole lot more.

You've lost an audience with millions of wise, decent, good-hearted, faithful people with eyes to see this ugliness.

You've lost any moral high ground or spiritual authority with a generation.

You've lost any semblance of Christlikeness.

You've lost the plot.

And most of all you've lost your soul.

I know it's likely you'll dismiss these words. The fact that you've even made your bed with such malevolence, shows how far gone you are and how insulated you are from the reality in front of you.

But I had to at least try to reach you. It's what Jesus would do.

Maybe you need to read what he said again—if he still matters to you.

John Pavlovitz

John Pavlovitz är pastor i North Raleigh Community Church i Wake Forest, North Carolina. Han är också bloggare, efter amerikanska förhållanden med en tydlig progressiv profil, och når genom sin blogg Stuff That Needs To Be Said ut till ett mycket stort auditorium i USA.